

Η ΠΤΩΣΗ

«Εάν μὴ γνῶμεν οἰους ἡμᾶς ἐποίησεν ὁ Θεός,
οὐκ ἐπιγνωσόμεθα οἰους ἐποίησεν ἡ ἁμαρτία»
Γρηγόριος Συναΐτης (P.G. 150, 1253)

α. Ἐνα κατηχητικό παράδειγμα

Από τή φύση του ὁ ἄνθρωπος ἔχει τό ἐξῆς βασικό χαρακτηριστικό: διαθέτει μέν θερμότητα, δέν τή γεννᾶ ὅμως ἀδιάκοπα, κι ἂν τή χάσει δέν μπορεί νά τήν ἀναπληρώσει ἀπό ἴδιος του. Ἄν, δηλαδή, ἕνας ἄνθρωπος μείνει στό κρύο, σιγά-σιγά θά χάσει τή θερμότητά του, θά ξυλιάσει καί θά πεθάνει, παρεκτός ἂν μεσολάβῃσει κάτι ἄλλο. Ἄν, δηλαδή, ἀπό μιάν ἄλλη ὑπαρξη, ἔξω ἀπό τή δική του, δεχθεῖ ἐπικουρία καί ἀνανέωση τῆς θερμότητάς. Αυτό μπορεί νά συμβεῖ ἂν π.χ. πάει κοντά στόν ἥλιο ἢ σέ μιὰ φωτιά. Μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν ὑπάρξεων (τοῦ ἀνθρώπου ἀφενός καί τῆς φωτιᾶς ἀφετέρου) ὑπάρχει τούτη ἡ διαφορά: ἀπό τή φύση τῆς ἡ πρώτη ἔχει θερμότητα, ἐνῶ ἡ δεύτερη εἶναι θερμότητα.

Ἄς υποθέσουμε ὅτι σέ κάποιο δωμάτιο βρίσκεται μιὰ ἐστία θερμότητάς (π.χ. τζάκι) πού λειτουργεῖ ἀδιάκοπα. Σέ κάποιο σημεῖο τοῦ δωματίου, κοντά στήν πόρτα, βρίσκονται ἕνας ἄνδρας καί μιὰ γυναίκα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, μολονότι δέν ἔχουν ἀκόμα πλησιάσει τή φωτιά, ἤδη νιώθουν τή ζεστασιά τῆς αὐτῆς σημαίνει ὅτι βρίσκονται σέ σχέση μέ τήν ἐστία, μετέχουν τῆς ἐνέργειάς τῆς κι ἐτσι κοινωνοῦν αὐτοῦ πού ἀπό γεννησιμίου τῆς διαθέτει ἡ ἐστία (ἀτελεύτητη θερμότητα) καί δέν διαθέτει ἡ δική τους ὑπαρξη. Ἐδῶ, ὅμως, μπαίνει τό ζήτημα τῆς ἀνθρώπινης βούλησης. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τή δυνατότητα νά πει ἐλεύθερα «ναί» ἢ «ὄχι» στήν ἐν λόγῳ σχέση, στή συνέχιση ἢ στή διακοπή τῆς. Ἀπ' αὐτόν, δηλαδή, ἐξαρτᾶται ἂν θά πλησιάσει τή φωτιά ἢ ἂν θά ἀποχωρήσει.

Ἄν, λοιπόν, οἱ ἄνθρωποι τῆς ὑπόθεσῆς μας θελήσουν νά μὴν ἔχουν σχέση μέ τή θερμαντική ἐστία (ἐπειδή λ.χ. κρίνουν ὅτι δέν κινδυνεύει ἡ θερμότητά τους ἢ ἐπειδή θίγονται πού οἱ ἴδιοι δέν διαθέτουν αὐτό πού διαθέτει ἡ ἐστία), ἀπομακρύνονται ἀπό τήν ἐστία, ἀνοίγουν

τήν πόρτα τοῦ δωματίου καί βγαίνουν ἔξω. Ἐκεῖ ἔξω, ὅμως, αὐτό πού ὑπάρχει εἶναι ἡ ἀπουσία τῆς ἐστίας. Ὑπάρχει παγωνιά. Οἱ ἄνθρωποι μας γιά πρώτη φορά, ἀρρωσταίνουν· ὁ ὀργανισμός τους ἀλλοιώνεται, φθείρεται. Κι ὅταν κάνουν παιδιά, τά κάνουν ἐκεῖ ἔξω καί τούς δίνουν αὐτό πού ἔχουν: τό ἀλωμένο ἀπό τήν ἀρρώστια γενετικό ὑλικό τους. Ὁ ἐκτός δωματίου τρόπος ὑπάρξεως, λοιπόν, κουβαλάει μέσα του ὄχι μόνο τή φθορά, ἀλλά καί τό παράλογο κι ἄδικο.

Ἄν στή θέση τῆς φωτιᾶς νοήσουμε τόν Θεό, στή θέση τοῦ δωματίου τόν παράδεισο καί στή θέση τῆς ἀρρώστιας τήν φθορά καί τόν θάνατο, τότε τό παραπάνω παράδειγμα μας φαίνεται νά κατορθώνει σέ ἰκανό βαθμό (μὲ ὅλες τίς ἐλλείψεις πού ἔχουν ὅλα τά παραδείγματα) (1) νά εἰσαγάγει στό πῶς ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κατανοεῖ τήν προπρωτική κατάσταση, τό προπρωτικό ἁμάρτημα, τήν πτώση καί τή μεταπρωτική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Στό παράδειγμα, λοιπόν, μπορούμε νά ἐντοπίσουμε τούς ἐξῆς βασικούς ἄξονες:

α. Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου μέσα στό δωμάτιο, δέν ἦταν ἀπλῶς ὑπαρξη, ἀλλά συν-ὑπαρξη, κοινωνία μέ τήν ἐστία, μιάν ἀλλιώτικη ὑπαρξη.

β. Ὁ ἄνθρωπος βγήκε ἀπό τό θερμαινόμενο δωμάτιο ἐπειδή ὁ ἴδιος ἀποφάσισε νά διαρρήξει τή σχέση του μέ τήν ἐστία. Δέν τόν ἐκδίωξε ἡ ἐστία.

γ. Τό ξεπάγιασμα καί ἡ ἀρρώστεια εἶναι φυσικές συνέπειες τῆς παραπάνω πράξης του, κι ὄχι τιμωρία πού τοῦ τήν ἐπέβαλε ἡ ἐστία.

δ. Τά παιδιά κληρονομοῦν τή φθορά τοῦ πατέρα τους· ὄχι τό φταίξιμό του.

ε. Τό ὅλο ζήτημα ἀφορᾶ τήν ἴδια τήν ὑπαρξη τοῦ ἀνθρώπου, κι ὄχι ἀπλῶς τή συμπεριφορά του ἢ κάποια ἐπιμέρους πράξη του.

Ὁ ἀναγνώστης θά ἀντιληφθεῖ ὅτι τό παραπάνω παράδειγμα κατορθώνει νά θέσει ὑπό Ὁρθόδοξη ὀπτική διάφορες παραμέτρους τῆς προπρωτικῆς περιπέτειας, οἱ ὁποῖες στό πρόσφατο παρελθόν ἐρμηνεύονταν ἀπό ἀντιλήψεις πού, μολονότι δέν ἀπηχοῦν τό Ὁρθόδοξο πνεῦμα, γαλούχησαν θρησκευτικά τίς

αφ
γικη

71970

71970

για να μπορούμε να διαλυώσουμε τις
Αντιθέσεις, είναι το απαραίτητο γαλαίο
το θέμα μας, δηλαδή την Πίστη.
Όλα αυτά δεν είναι άσχετα προς
δεν έχει ημερομηνία λήξης (3).

αγιογραφική κοινωμία και της ζωής που
θός κατά χάριν, με τοχος της
να γίνει άρκα Του και, κατά συνέπεια,
ἐπέκταση ούμαν το κτιστό) με τον Υίο,
συναντηθεί ο άνθρωπος (και κατ'
δηλαδή, το ζήτημα είναι να
ενα όν «συμβατό» προς τον Υίο. Εξαρχής,
ἀρχέτυπο μας. Άρα, ο άνθρωπος
Άγιος Τριάδος (Β Κορ. 4, 4). Αυτός είναι το
δύοτερο πρόσωπο της

όπως, είναι ο Υίος, το
Εικόνα του Θεού Πατρός,
την εικόνα του Θεού». (27)
«κατ'εικόνα Θεού» (Γεν. 1,
άνθρωπος δημιουργήθηκε
τη Βιβλική διήγηση, ο
συλλογισμός: Σχημά να με
προσέξουμε τον παρακάτω
πολύ συγκεκριμένο. Άς
ἀρχέτυπο αυτό είναι κατ'
ένος ἀρχέτυπου. Το
άνθρωπος μάθεκε βάσει
μας λέει η Άγια Γραφή, ο
δημιουργίας του. Όπως
δεδομένο στον τρόπο
παρα πολύ σηματοκ
άνθρωπο. Υπάρχει ένα
Άς έρουμε, λοιπόν, στον

συναίτηση του ανθρώπου.
προσταγή. Προσποθείτε την έλευθερία
ούτε αυτόματα ούτε κατά θέληση
Αυτό το μυστήριο, όμως, δεν γίνεται
λήξης και άφτερος είναι συνήφαξη,
δηλαδή, που άφενός δεν έχει ημερομηνία
κατά χάριν στην άκτιστη ζωή, σε μια ζωή,
ύπαξη του άκτιστου, τότε θα μετέχει
Άν όμως το κτιστό μυσταστεί στην
κατάσταση εξπίστατος, άποσύνθεσης,
κόμος), αλλά η συγχωή της σε
ύπαξης (όπως συνήθως φρονεί ο
είναι η άναπαφή, η εκμηδένιση της
στη χριστιανική όπτική, ο θάνατος δεν
και η παλινοδόμησή του στην άναπαφή.
στην ύπαξη, έτσι δεν είναι στο χέρι του
ήταν στο χέρι του κτιστού ή έλευση του
άποσύνθεση και στον θάνατο. Όπως δεν

Δημιουργίας και έντεθεν, λοιπόν, έχουμε
να κάνουμε με δύο διαφορετικές
(έτερουαις, διαφορετικής ουσίας)
ύπαξης. Άφενός με τον άσύντακτο και
άδημιουργιο Θεό, τον άκτιστο, κι
άφτερος με το δημιουργημα, το κτιστό.
Το κτιστό - δηλαδή το όν για την ύπαξη
του όποιου έχει άποφασίσει και ένεργήσει
Άλλος - δεν διαφέρει από μόνο του και η
δύναμη ούτε για να έρθει ούτε για να
κρατηθεί στη ζωή. Άν, δηλαδή,
μυροδοματε την κτιστότητα
έντεως πολυάριθμη (δηλαδή της)
άσχημα όνι δεν τελειί παρα στην

Από τη στιγμή της
Τρόπου ύπαξης Του.
μετόχος της ζωής και του
δημιουργήσει κι άλλους
της κοινωμίας: επιθυμεί να
φάγεται από την επιθυμία
μυσταδίου) Θεού, που
Τριάδικου και όχι
«συντροφικού» (καθόσον
βούληση του του
παθιαμένη από άγανη
στην έλευθερία και
της Δημιουργίας βρισκείται
Θεό προς τοτε. Ο λόγος
λόγος δεν υποχέω τον
άναγκαστή και κανένας
μη ένας. Καμιά
Τριάδικό Θεό εκ του
δημιουργήθηκε από τον
άνθρωπος μέσα σ' αυτήν -

Η κτίση, όλοκληρη - και ο
προπτική, ξεκινώντας από την άρχη (2).
δωσαμε σφαιρικά την Ορθόδοξη
Άς προσπαθήσουμε τώρα να

β. Πρόσκληση σε ζωή δίχως
ημερομηνία λήξης

αυτό υφίσταται και αυτοί δικανη τιμωρία.
κλήρονομοσ την ένοχη του και όν γι
πεποιθήση ότι οι άπολογοι του Άδαμ
έπιβλήθηκε από αυτόν τον τιμωρό Θεό, η
των συνέπειών της πώσης ως ποινή που
την τηρήση των νόμων του, η παρουσία
δικαστή που πάνω αν όγα άρπυνα για
παρούσα η του Θεού ως ένός άτεκτου
τόπο μας. Τέτοιες άντιλήψεις είναι η
γνεις των περασμένων δεκαετιών στον

Handwritten signature or mark.

πραγματικές διαστάσεις της. Συχνά λέγεται ότι ο Χριστός ήρθε για να αναιρέσει τα τραγικά αποτελέσματα της Πτώσης. Η σάρκωσή Του, συνεπώς, θεωρείται ότι έγινε εξαιτίας της Πτώσης και προκειμένου να επανέλθει ο άνθρωπος στην προπρωτική του κατάσταση. Ωστόσο, το έδαφος (κι όχι απλώς μετά την Πτώση) σχέδιο του Θεού ήταν και είναι η ένωση Του με το κτιστό. Η σάρκωση του Υιού σήμανε επιτέλους την έναρξη της πραγματοποίησης αυτού του προαιωνίου σχεδίου, το οποίο θα ολοκληρωθεί στα έσχατα με την καθολική Ανάσταση, τη συσσωμάτωση σύμπαντος του κτιστού στο Σώμα του Υιού, την ανακαίνιση της κτίσης και την κατάργηση της φθοράς και του θανάτου (πρβλ. Έφες. 1, 10, Αποκ. 21, 1-5). Ο θεμελιώδης άξονας είναι αυτό το σχέδιο της θεανθρώπινης σύμπραξης. Η Πτώση συνιστά μία τραγική περιπέτεια αυτής της σύμπραξης, όχι όμως αίτια της. Το έργο του Χριστού δεν επαναφέρει τον άνθρωπο στην προπρωτική του κατάσταση, αλλά -πολύ περισσότερο- τον φέρνει σ' εκείνη τη θέση, στην οποία είχαν κληθεί να φθάσουν οι πρωτόπλαστοι αλλά δεν έφθασαν.

Που εδράζεται η τραγικότητα της Πτώσης; Στην φοβερή προίκα του ανθρώπου, που λέγεται *έλευθερία κατάφασης ή άρνησης* της σχέσης με το όντολογικό θεμέλιό του. Συμβατικά μιλώντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Θεός ενοχλείται περισσότερο με το ένδεχόμενο να απωλέσει ο άνθρωπος αυτή την έλευθερία, παρά με το ένδεχόμενο να την χρησιμοποιήσει άρνητικά. Είναι άλλο θέμα, το ότι πολλοί θρησκευόμενοι θα προτιμούσαν ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή ένα όν προγραμματισμένο σε ανεπίλεκτη ύποταγή.

γ. «Καί ἔσσεσθε ὡς Θεοί»

Η Βιβλική διήγηση της Πτώσης (Γεν. 3) έχει συντεθεί σε γλώσσα ή οποία προσέλαβε σύμβολα και αρχέτυπα διαδεδομένα στους πολιτισμούς της εποχής, προκειμένου να δώσει με εύληπτο τρόπο στον τότε άνθρωπο τα μοναδικά

μηνύματά της. Δεν θα καταπιαστούμε εδώ με ειδικότερα ζητήματα της διήγησης, ούτε και έχει νόημα να ἀγκιστρωθούμε στο γράμμα της (ένδεικτικά υπενθυμίζουμε ότι οί Πατέρες της Ἐκκλησίας προσπαθώντας να διαγνώσουν τό σημαινόμενο, υπενθυμίζουν ότι ο Θεός δεν έχει χέρια για να πλάθει πηλό κ.ο.κ.). Ἐδῶ θά ἐπισημάνουμε ὀρισμένες σημαντικές παραμέτρους.

α. Ἡ προπρωτική κατάσταση δέν ἦταν τό ἰδανικό στάδιο τοῦ ἀνθρώπου, ἀφοῦ, ὅπως εἶπαμε, τό φτάσιμό του στήν κατά χάριν ένωση του μέ τόν Υἱό δέν εἶχε ἀκόμα πραγματοποιηθεῖ. Τό σπουδαῖο στήν προπρωτική κατάσταση βρίσκεται ἄλλοῦ: στό ὅτι διέθετε τή δυναμική μιᾶς πορείας πρὸς μιά συνάντηση, ἐνῶ ἡ Πτώση συνιστᾶ τή διακοπή αὐτῆς τῆς πορείας ἢ παρέλκυσή της. Ἡ Πτώση, δηλαδή, δέν εἶναι τό χριστιανικό ἀνάλογο τῆς Πλατωνικῆς ἐκπτώσης ἀπό ἕναν ἰδανικό κόσμο. Γιά τήν Ἐκκλησία ὁ ἰδανικός κόσμος δέν βρίσκεται στό παρελθόν, ἀλλά στό μέλλον, καί δέν εἶναι ἕνας ἄλλος κόσμος, παράλληλος πρὸς τόν δικό μας, ἀλλά ὁ ἕνας καί μοναδικός κόσμος-κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ὅταν θά ἔχει ἀνακαινιστεῖ.

β. Ἡ Πτώση εἶναι ἡ ^{συνέπεια τῆς} ἀλαζονικῆς διαθέσεως τοῦ κτιστοῦ γιά αὐτάρκεια καί αὐθυπαρξία. Εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς εἰκόνας νά εἰκονίζει τό ἀρχέτυπό της. Π.χ., τά χρώματα, οἱ πινελιές, ὁ μουσαμάς, τό τελάρο ἑνός ζωγραφικοῦ πίνακα ἔχουν νόημα καί συγκροτοῦν πίνακα, ἀκριβῶς ἐπειδή τελοῦν σέ σχέση μέ τό πρωτότυπο, λ.χ. ἀπεικονίζουν ἕνα ἀληθινό δέντρο. Ἄν ὅμως ὁ πίνακας θελήσει νά ἀρνηθεῖ τή σχέση του μέ τό πρωτότυπό του, ἂν, δηλαδή, ἀρνηθεῖ νά ἀπεικονίζει τό δέντρο, τότε ὅλα αὐτά τά συστατικά του θά ἀποσυναρμολογηθοῦν σέ ἕνα σωρό δίχως νόημα. Ἀντίστοιχα, λοιπόν, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀρνεῖται τή σχέση του μέ τό ἀρχέτυπό του, τότε ἡ ἐγγενῆς ἀπειλή αὐτονομῆσης τῆς κτιστότητας γίνεται πραγματικότητα. Ἡ Πτώση εἶναι τρόπος ὑπάρξης, εἰδοποιός διαφορά τῆς ὁποίας δέν εἶναι ἀπλῶς ὁ θάνατος, ἀλλά ἡ δεσποτεία τοῦ θανάτου, ὡς τό ὀριστικό τέρμα (4). Ἄς θυμηθοῦμε ὅτι ἡ Γραφή καί ἡ

υποψηφίου

3. Αν το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, ο Λόγος του Θεού, είναι ο λόγος ύπαρξης των πάντων και συνεπώς αυτοπραγμάτωση του άνω κι άνω συναντιθεί με τον Λόγο, τότε η διασπορά όπως είναι - ο άνθρωπος θάβει στην τάπαντα (ηββ. 1. 1-3, 9-10), κι άνω-άνω.

Αν το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, ο Λόγος του Θεού, είναι ο λόγος ύπαρξης των πάντων και συνεπώς αυτοπραγμάτωση του άνω κι άνω συναντιθεί με τον Λόγο, τότε η διασπορά όπως είναι - ο άνθρωπος θάβει στην τάπαντα (ηββ. 1. 1-3, 9-10), κι άνω-άνω.

δική του, και άναγει από αυτήν ό,τι μπορεί να περριέχει ή α αυτονομημένη κτιστή ύπαρξη; φθορά και θάνατο.
 ο. Η Πτώση σήμασε την έκπτωση από την συν-ύπαρξη στην άτομική ύπαρξη. Διαρρηγνύεται η σχέση με τον Θεό, η σχέση με τον συνάνθρωπο, η σχέση με την κτίση. Στη Βιβλική διήγηση αυτό αποδίδεται πολύ παραστατικά. Οι προπρωτικοί άνθρωποι έμφανίζονται περριού να κάνουν περριματο παρρα με τον Θεό και να συνομιλούν μαζί Του. Εύθως με την παρραβαση, όμως, ο άνθρωπος κρύβεται από τον Θεό, δεν άνατο-κρύβεται στο κάλασπία Του, πύχει το φταξιόμο άνασίδωτα στον Δημιούργό Του, στον συντροφοό του και στο φίδο. Ο Άλλος άντικρύβεται πάλον ως ζένος. Η άμηση και άδιασεσάβητη έμκοινωνία χάβεται. Τί σήμαίσει η προπρωτική γύμνια του άνθρώπου; Σημαίσει πως ό,τι τον περιεβάλλει (π.χ. ο συντροφοός του, ένας θάβιος, ο άερας κ.ο.κ.) άγγιζε τον ίδιο, το ίδιο του τό κορμί, άμηση και άδιασεσάβητη. Με την Πτώση πάλον ο άνθρωπος ένοχάβεται από την γύμνια του. Άβησεσάσων άνθρώπων και σε ό,τι βρισκεται γύρω του, ησεσάβει το πούχο, το περριβάλλον της άτομικότητάς του. Όλη αυτή η άποσύνθεση των σχέσεων βίβεται καθήμερρα στις άνθρωπινες κοινωπες. Είναι άμηση τα Πάτερικα κείμηση που καταδεικνύουν ως διαστάσεις της Πτώσης τις ταξικές άνωσότητες, τη δουαία, την ιδιοκτησία, την υποτέλεια της γυναικάς, την έξουσία, την οικονομική κρποση κ.ά.π.

α. Όταν το φίδο (βλ. Γεν. 3. 16, 19) άλλα «με νόμους θά γυνάκας» (βλ. Γεν. 3. 16, 19) άλλα «με νόμους να γυνάκας», είνε στην Εύα «με νόμους να γυνάκας», άλλα «... θά τρώς το ψωμί σου, κι ούτε του προσώπου σου να τρώς το ψωμί σου». Διότι δεν είνε στον Άδამ «με τον ίδωτα άκολουθησει στο όρβιο που έπλάξααν. έπλάξαε νομή, άλλα τους φανερωσε τι θά έμνησθύνουν τα έξηγ. Ο Θεός δεν τους τους παρραβότες προπρωτόγονους, άπρολογώπτας τα άβια του Θεού προς χαπακτηριώτικο ό τι όρπιμείναι Πάτερς, ό ηθελ δικαιοσύνη. Είναι πολύ είνε, ούτε έφευρηά Του για να άνοδωσει θάνατος ούτε δημιούργηα του Θεού «βασίλειο» του θάνατου και βέβαια, ό περρισοδότερο-γία «κράτος» και για άναως για θάνατο, άλλα-πολύ μετανωτική κατασταση, δεν ημύνουν υπονοησία μας, άναφερόμενες στη

αναγκαιότητα και τούς απρόσωπους νόμους της. Έτσι, π.χ., η διαδοχή του ανθρωπίνου γένους λαμβάνει χώρα μέσα στη γενική α-λογία. Κάθε άνθρωπος έρχεται στον κόσμο επιβαρυνμένος με κληρονομική φθορά. Φυσικά, με καμμία ένοχή και με κανένα φταίξιμο για καμμία πράξη δέν είναι χρεωμένες οι νεογέννητες υπάρξεις. Σέ καμμία περίπτωση δέν πρέπει νά έκλαμβάνονται ως συνένοχοι του Αδάμ, ούτε και ως μέτοχοι τής δικής του δήθεν τιμωρίας. Κι όμως, γεννιώνται μέσα από μιá επιβαρυνμένη και άλογο πραγματικότητα. Γιατί πεθαίνουν τά άθώα βρέφη; Γιατί βασανίζονται νέοι άνθρωποι; Γιατί δέν πρόλαβε νά χαρεί ο τάδε; Αυτά τά έρωτήματα, πού καθημερινά είναι στά

χειλή πολλών, φανερώνουν ακριβώς τή βίωση αυτού του παράλογου. Σέ απάντηση, πολλοί χριστιανοί προσπαθοῦμε συχνά νά δικαιολογήσουμε τά άδικαιολόγητα, σάν νά ναι τάχα τά πράγματα ακριβώς

όπως θά'πρεπε νά ναι. Σίγουρα μπορούν νά λεχθούν πολλά, όμως ή όδυνηρή αλήθεια είναι μία: τά πράγματα δέν είναι έτσι έπειδή έτσι πρέπει, αλλά είναι έτσι ακριβώς έπειδή άπουσιάζει αυτό πού πρέπει. Ός χριστιανός δέν πρέπει νά νιώθω ύποχρεωμένος νά δείξω ότι έρωτήματα σάν τά παραπάνω είναι παράλογα, αλλά ακριβώς τό αντίθετο: ότι ένας κόσμος άποσυνδεμένος από τον Λόγο, μόνο άδικος και παράλογος μπορεί νά είναι. Άλλη έκδήλωση τής α-λογίας είναι και ή ψευδαίσθηση άθανασίας πού παρέχει ή άδιάκοπη γέννα απογόνων. Τό ανθρώπινο γένος συνεχίζει μέν, κι έτσι φαντάζει θεωρητικά άθάνατο, όμως αυτή ή «άθανασία» άφορα τήν παράταση του είδους, όχι τήν κατάργηση τής ήμερομηνίας λήξης των άληθινών προσώπων. Η άλογία και ή άποσύνθεση πού αυτή κομίζει, δέν είναι στενά ανθρώπινη υπόθεση. Άφορούν όλόκληρο τό σύμπαν. Η Κτίση, όντας κατά κάποιον τρόπο προέκταση του σώματος του

άνθρώπου, συμπαρασύρθηκε στην Πτώση, δουλώθηκε κι αυτή στη φθορά, και-όπως πολύ ζωντανά λέει ο Παῦλος-πονάει, βογγάει και καρτερεί μαζί μέ τον άνθρωπο τήν άπελευθέρωση (Ρωμ. 8, 18-22).

στ. Μιά και κάναμε λόγο για τή γυμνότητα του ανθρώπου και για τά δεδομένα των (μεταπτωτικών) κοινωνιών, όφείλουμε νά προσέξουμε και τά έξής. Η Γραφή λέει ότι έν όφει τής έξόδου των ανθρώπων από τον παράδεισο, ο ίδιος ο Θεός έφτιαξε δερμάτινους χιτώνες και έντυσε μέ αυτούς τό πρωτόπλαστο ζευγάρι (Γεν. 3, 21). Πολλοί Πατέρες έρμήνευσαν τούς χιτώνες αυτούς όχι ως τό σώμα του ανθρώπου (ο άνθρωπος ουδέποτε ύπήρξε ως άσώματη, πνευματική ύπαρξη), αλλά ως τίς συνέπειες τής πτώσης πού ταυτόχρονα είναι και έφόδια, τρόποι έπιβίωσης του ανθρώπου μέσα στα μεταπτωτικά δεδομένα. Έτσι, δερμάτινοι χιτώνες είναι ή δεσποτεία των βιολογικών αναγκών, ο τρόπος γενετήσιας μίξης και πολλαπλασιασμοῦ, ή αναγκαιότητα δουλειάς, ή αναγκαιότητα των πολιτικών έξουσιών, κ.λπ. Ο άνθρωπος καλείται, δηλαδή, νά ανταποκριθεί στην κλήση του μέσα από τά δεδομένα αυτά πλέον κι όχι μέσα από μιá ιδεαλιστική ή μανιχαϊστική άπόρριψή τους. Ο άνθρωπος έχει κληθεί όχι σέ παθητική αναμονή, αλλά σέ αναμονή ένεργητική, σάν αυτή πού έχει ο πολεμιστής μέσα στη μάχη, προσδοκώντας τή νικηφόρα έκβαση του πολέμου.

* * *

Η Σωτηρία, τό νά γίνει, δηλαδή, ή δημιουργία του Θεού σώα, άκέραιη μέσα στην Άνάσταση και στην τελική συντριβή των δυνάμεων τής άποσύνθεσης και τής κολόβωσης, αποτελεί άλλο κεφάλαιο, πού δέν μπορούμε νά τό ψηλαφίσουμε έδω. Περιοριζόμαστε νά ύπενθυμίσουμε ότι οι σελίδες αυτού του κεφαλαίου έχουν ήδη αρχίσει νά γυρίζουν, άθόρυβα, όπως άθόρυβα λειτουργεί ή μαγιά μέσα στη ζύμη.

Θανάσης Ν. Παπαθανασίου

1. Μιλώντας με παραδειγματα, ο μίετ' Αγ. Κυρίλλος Αλεξανδρείας κἀνει λόγο γιά τὰ κάαδια που ἀναγκαια μαθαίνονται όταν ή πίσζα ἀρρωστῆσαι (P.G. 44, 189).
2. Γιά τὴν ἀποφόρηση καὶ τὴν παραδειγματισμὸ ἐπὶ τῶν βέλτων, καὶ γιά τὴν παραθεσομῆ με τὴν ἠθὸς πατερικῶν καὶ νεώτερων ἔργων, ἀρκοῦμαστε σὺν τῶν παραδειγματισμῶν τὸν ἀναγλωτῆν σὺν ἐξήγῃς ἔργα, καὶ ἀφελθῆν σὺν τῶν συγγραφέων καὶ διχῶν, καὶ ὑπερσφραχῆσθε ἐδῶ σὺν εἰδικῶ βάρους καθεῶνδς καὶ στίξ μετὰ τῶν διαφοροποιήσεϊς. Σάββα Αγουρίθ, Μυθὸς, Ἱστορία, Θεολογία, Ἀνάσων περικρατῶν ἀπὸ τὰ κεφ. 1-11 τῆς Γενέσεως, Ἀθήνα 1988 (τόμωσ σελ. 50-73). - Ἰωάννου Ζηζιούα, ἡμερολογίου Περπύλου, Ἡ κτίση ὡς εὐχαριστία Θεολογία, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1992 (τόμωσ σελ. 93-123). - Παναγιώτῃ Νέλλα, Ζῶον Θεοῦμελον. Προοπτικὲς γιά τὴν ὀρθόδοξὴν κατανοήσῃ τῶν ἀνθρώπων, ἐκδ. Ἐκπαιτεία, Ἀθήνα 1979 (νεώτερη ἐκδ. Ἀπίος). - Ἰωάννου Ρωμανίδου, πρῶτομπερβ, Τὸ πρῶτοπικὸν ἀμάρτημα, ἐκδ. Πουναρὰ, Θεσσαλονικὴ 1970 (νεώτερη ἐκδ. Δόμιος). - Γεωργίου Φλωρόφσκυ, Δημιουργία καὶ Ἀνολίτρωσῃ, ἐκδ. Πουναρὰ, Θεσσαλονικὴ 1983

(τόμωσ σελ. 49-88, 95-98 καὶ 183-191).
 3. Χρησιμονοῦντας ἐνα παραδειγμα, εἰς ἄλλα ὅτι τὸ ἀνθρώπος ποιεῖται με ἐνα πορταίφ. Ἀπὸ μῶνε τῶν πορταίφ δὲν ἀρκεῖ γιά τὴν ἀειτοσυλήσῃ τὴν ἠθὸς. Ὁ ἐαυτὸς του δὲν εἶναι ἀνάσ, τὸ ἀπορία τῶν ἡρώων του (μετὰλλο, καλῶδια, βίδεσ κ.λ.π.). Ἐκεῖ κατακευασσεται εἶται ὡστε τὰ εἶναι σὺμβατὸ πρὸς τὴν ἡεκτικὴν περῃα, καὶ ἡ ἐνωσῃ μαζὶ του εἶναι αὐτὴ που κἀνει τὸ πορταίφ τὰ «ζέτ» καὶ τὰ ἡτῃ εἶναι ἀνάσ ἐνας σμῶς ἐξαρτημάτων.
 4. Ὅτι ὁ ἀνθρώπος σὺδέποτε ὑπὴρξε κυριολεκτικὰ ἀθάνατος, οἱ Πατέρες τὸ ἐπισημαίνουν με διατυπώσεϊς ἐνδιαφεροῦσεσ γιά θεολογικὴν ἐπιβύσωνη που δὲν ἡμπορεῖ βέβαια τὰ γίνεϊ ἐδῶ. Ὁ Θεόφιλος Ἀντιοχείας, π.Χ. λέει ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν ὤημορπηθήκε οὐτε ἀθάνατος οὐτε θνητὸς (Πρὸς Ἀυτὸλόκων Β, 27), ὁ δὲ Ἀναστάσιος Σιναιτῆς σημειώνει ὅτι ὁ Ἀδὰμ μετέξε καὶ φθορὰς καὶ ἀφθορίας (Ὀνήγος, 23). Ποῦ Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ παρατήρησῃ τοῦ Μ. Ἀθανασίου, ὅτι ἡ προεξοπολήσῃ τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς πρῶτοἀδάρους «θάντῶ ἀποθάνεϊσθε» (Γεν. 2, 17) ἐννοεῖ «τὸ μὴ ἴδον ἀποθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τοῦ θανάτου φθορᾷ διαμῆνεϊν» (Περὶ Ἐνανθρωπήσεωσ, 13).